

אכפת לך? תתעלף!

Category: בראשית, וירא

אלוקים מצפה מאברהם שייצא מעצמו ויזעק סנגוריה על תושבי סדום ועמורה, העומדים להישמד. בתגובה הוא מציג טיעונים לוגיים² אם ילדינו יראו הורים אכפתיים ביהדותם, הדבר ייחרט בליבם לעד.

פלפולים במקום זעקת אמת

מפעם לפעם אנו עדים לאסונות טבע, רעידות אדמה, צונאמי, שריפות גדולות ועוד, במקרים רבים אנו עומדים חסרי אונים מול התופעה ולא יודעים מה עלינו לעשות.

השבוע אנו קוראים על פרשת "סדום ועמורה". הקב"ה אומר לעצמו לפני שהוא עומד להחריב את הערים הללו הוא חייב לגלות זאת קודם לכן לאברהם. הוא פונה אפוא לאברהם ואומר לו: "זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה". אברהם הבין מיד על מה הקב"ה מדבר, הוא רוצה להעניש אותם, ומיד התחיל בבקשת רחמים עליהם עם השאלה הידועה והמפורסמת "האף תספה צדיק עם רשע .. השופט כל הארץ לא יעשה משפט".

אולי ישנם כמה צדיקים בעיר, הייתכן שהצדיקים ימותו בגלל הרשעים? להיפך, שהרשעים יינצלו בזכות הצדיקים! ואכן הקב"ה הסכים ואמר לו, אם נמצא בעיר חמישים צדיקים נוותר לכל העיר, אברהם כמו כל יהודי טוב התחיל להתמקח: ואם יימצאו רק ארבעים וחמש "התשחית בחמשה את כל העיר"? כלום בגלל שחסרים חמישה צדיקים תחריב את הכל? הקב"ה שוב הסכים, וכך התנהל לו משא ומתן, כשהסך יורד והולך: ארבעים, שלושים, עשרים, עשרה, ואפילו עשרה צדיקים אברהם לא מצא.

ואז אנו קוראים שהשיחה ביניהם הסתיימה "וילך ה' . . ואברהם שב למקומו".

מה אירע כאן, מדוע הקב"ה בא לספר לאברהם על התוכנית שלו וכי הוא היה צריך את רשותו של אברהם על מנת להחריב את סדום!?

אלא כמו שהמדרש תנחומא אומר בפרשת וירא אות ח': "בזמן שהבריות חוטאין ומכעיסין לפניו והוא כועס עליהן, מה הקב"ה עושה, חוזר ומבקש להן סנגור שילמד עליהן זכות ונותן שביל לפני הסנגור .. וכן כשחטאו הסדומיים גילה לאברהם ללמד עליהן זכות".

הקב"ה בא לאברהם ואומר לו: תשכנע אותי לא להעניש את אנשי סדום, הקב"ה התחנן לאברהם שיעצור אותו, אולם אברהם ניסה ולא עלתה בידו.

מה הקב"ה ציפה מאברהם לעשות שהוא לא עשה? בהתוועדות כ"ד טבת תשמ"ב (ח"ב עמ' 701) מספר הרבי שפעם מלכות פולין גזרה גזירה נגד היהודים, הלכה משלחת של יהודים מכובדים כדי לפעול את ביטול הגזירה ולא הצליחו לפעול מאומה. כאשר באו לבעל ה'חפץ חיים' כדי לדווח לו על התוצאות שלא הצליחו לפעול מאומה, סיפרו לו שדיברו על לב השר ואמרו לו את טענותיהם אבל הדבר לא הועיל מאומה! אמר להם ה'חפץ חיים': האם מישהו מכם התעלף בשעת מעשה? אם הדבר היה נוגע באמת ☞ היה מישהו מכם מתעלף!

בשעה שהקב"ה סיפר לאברהם שהוא מתעתד להחריב את סדום, הוא ציפה מאברהם לתגובה אחרת לגמרי, הוא ציפה שאברהם יתעלף, שיהיה איכפת לו עד כדי כך שהוא לא יוכל להמשיך להחזיק מעמד. במקום זה הוא שמע מאברהם הסבר מנומק כמו מפיו של עורך דין מעולה בטוב טעם ודעת מדוע זה "לא צודק" להרוג צדיק עם רשע.

עם ראיות שכליות לא מצליחים לשכנע את הקב"ה, שכן הוא בודאי "כל דרכיו משפט" והוא תמיד צודק. הקב"ה רצה אם-כן שאברהם יצעק בדם לבו, אל תעשה זאת! אולם אברהם לא עשה זאת.

יתרה מזו, בסוף הדיון ביניהם אנו קוראים "ואברהם שב למקומו", הוא חזר לענייניו הרגילים והשגרתיים ופנה לעסקיו (ראה תורת מנחם חי"ד עמ' 158).

למי אכפת?

ישנו סיפור מפורסם בתלמוד (משנה תענית ג, ח) שפעם בארץ ישראל בזמן בית שני היתה בצורת. באו לצדיק של הדור ☞ חוני המעגל וביקשו ממנו להתפלל לירידת גשמים. הוא התפלל אך הגשמים לא ירדו. "מה עשה, עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי .. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך, התחילו גשמים מנטפין, אמר לא כך שאלתי .. התחילו לירד בזעף אמר לא כך שאלתי, אלא גשמי ברכה .. ירדו כתיקונך".

חוני המעגל לא התווכח עם הקב"ה, שזה לא צודק ולא ראוי למנוע מאנשים מים. הוא פשוט נשבע שמכאן הוא לא יז עד שירדו גשמים. הוא נתן אולטימטום כך ולא אחרת! מפה תזיז אותי רק על אלונקה, ולכן הוא אכן הצליח לפעול שירדו גשמים.

החסיד ר' ישראל דזייקאבסאן ז"ל מספר בספר זכרונותיו (זכרון לבני ישראל עמ' קעז) שבשעה שהרבי הקודם ביקר בארצה"ב בשנת תר"צ הוא הביא כמה מהבעה"ב שלו להיכלו של הרבי ל'יחידות'. לאחר צאתם שאלו הרבי: היתכן שאצלך בבית הכנסת יהיו בעה"ב במצב רוחני ירוד? ענה ר' ישראל: "וואס קען איך העלפן". ענה לו הרבי בחזרה: איך ווייס וואס קאנסטו העלפין? אבער דער ביסן ברויט דארף דאך דיר ניט איינגיין!" ☞

הרבי אמר לו למעשה: אני לא יכול להגיד לך ממקום מושבי מה לעשות וכיצד עליך לפעול, אבל

אילו אכפת לך באמת ובתמים ממצבם של המתפללים בבית הכנסת שלך עד כדי כך שלא תהיה מסוגל לאכול בשלווה בגלל זה? הרי שכבר תמצא מה ואיך לעשות?

וזה נכון בקשר לאסונות טבע וכיו"ב, אי אפשר לומר לשני מה לעשות. לא כולם באותו מצב ולא לכולם יש את אותם אפשרויות. אבל מה שכן צריך להיות זה "אכפתיות" ואז כבר תמצא את הדרך לעזור.

מה ישכנע את הילדים

מהי ההוראה עבורנו מכך?

צריך שיהיה אכפת לנו באמת מהיהדות שלנו, הילדים צריכים לדעת שיש דברים שההורים יתעלפו אם זה יקרה. הם צריכים לראות שאם אתה נמצא בחופש אתה תהפוך עולמות כדי להדליק נרות שבת. אם זה פורים אתה תשנה את כל התוכניות כדי לשמוע קריאת מגילה, עליהם לראות ולהיווכח שבאמת אכפת לך.

זה כמו דיון עם הקב"ה: ויכוחים והסברים מפולפלים ככל שיהיו לא ישכנעו אף אחד, מה שהם רוצים לדעת זה רק כמה באמת אכפת לך?